

Poklad s příběhem neznámého střadatele ze 17. století

2.7.2024 - | Krajský úřad Pardubického kraje

Nový katalog s názvem Poklad z Vysoké u Jevíčka - největší známý mincovní depot ze 17. století vydalo v červnu 2024 Regionální muzeum v Litomyšli a Moravské zemské muzeum za finanční podpory Pardubického kraje. Autorkami jsou Mgr. Dagmar Grossmannová, Ph.D., vedoucí Numismatického oddělení Moravského zemského muzea a Mgr. Jana Němcová, vedoucí Archeologického oddělení Regionálního muzea v Litomyšli.

„V posledních letech jsme v Pardubickém kraji měli štěstí na několik významných nálezů historických pokladů a patří k nim i ten z Vysoké u Jevíčka. Není sice největší celkovou hodnotou mincí, ale rozhodně jejich počtem. Stal se tak dokonce největším známým mincovním depotem z historického území Moravy z období 17. století. Takto významné nálezy Rada Pardubického kraje odměňuje darem pro nálezce i nad zákonnou povinnost. V tomto případě kulturně historická hodnota nálezu přesahuje 14,1 milionu korun a nálezci byla vyplacena odměna 560 tisíc. Byli bychom rádi, aby se všichni případní nálezci chovali do budoucna stejně, jako to udělat ten z Vysoké,“ uvedl náměstek hejtmana pro kulturu Roman Líněk.

Odpovědný nálezce umožnil podrobný průzkum místa

Příběh o pokladu začal v červenci 2020, kdy došlo k náhodnému nálezu mincí a následnému archeologickému výzkumu. Díky příkladnému chování pana nálezce, který objev ihned oznámil a sám na lokalitě nekopal, disponují odborníci nálezovými okolnostmi, které přinášejí o uloženém pokladu více informací.

„Archeologickým výzkumem se podařilo zachránit rozsáhlý poklad o více jak 7000 kusech mincí, který byl uložený ve dvou keramických nádobách novověkého stáří. Nádoby jsou tenkostěnné s glazurou na vnitřní straně. Výkopy pro nádoby s pokladem byly zahloubené pouze přibližně 40 cm pod současným povrchem. U první větší nádoby se ve vkopu okolo nádoby nacházely ploché kameny a u druhé menší nádoby byly kameny pod ní; nádoba na nich stála. Nádoby s pokladem jejich vlastník patrně nezakopal ve chvatu,“ popsal nálezovou situaci ředitel Regionálního muzea v Litomyšli René Klimeš.

Poklad byl ukrytý v místě mírné terénní vlny severně od dnešní obce, v trati Za skálami. „Zlaté mince se našly jen v okolí menší druhé nádoby, která původně zřejmě obsahovala i pozlacený stříbrný prsten se dvěma kameny. Byl to prsten tzv. milostný či přátelský, kterým se vyjadřovala náklonnost k druhé osobě. Z historických map vyplývá, že prostor nebyl v dané době zastavěný. Ve druhé polovině 17. století patřil zřejmě majiteli biskupického panství. V blízkosti se nacházely pouze polní cesty,“ přiblížila okolnosti.

Kromě pokladu mincí byly při výzkumu nalezené i jiné předměty. Dva z nich, část srpů a štípaný nástroj pocházejí z pravěku. Dokládají pohyb člověka na tomto vysoko položeném místě (562 m) již v době bronzové.

Mince z mnoha zemí i ze soukromých ražeb

O struktuře pokladu více prozradila Dagmar Grossmannová, vedoucí Numismatického oddělení Moravského zemského muzea v Brně: „V pokladu bylo zdokumentováno 12 zlatých a 7088 stříbrných

mincí. Ze zlatých mincí se dochovaly zahraniční dukátové ražby. V největším počtu se jedná o osm dukátů ze Spojených nizozemských provincií; dva dukáty pocházejí z německých zemí (Sasko, Norimberk), v jednom kuse je v nálezu dukát polského města Gdaňsk a rovněž v jednom kuse italské zecchino z Benátek. Z obchodních mincí, kromě zlatých mincí, depot obsahuje i 48 stříbrných tolarových mincí, které jsou reprezentovány ražbami z Čech, Benátek, Milána, Saska, Nizozemí, Sedmihradska, Salcburského arcibiskupství a švýcarského města Sankt Gallen.

V největším počtu se v pokladu nacházejí vládní mince panovníků Ferdinanda II. (1619–1637), Ferdinanda III. (1637–1657) a Leopolda I. (1657–1705). Jedná se především o drobné a střední nominály; v největším počtu jsou dochovány 3krejcarey, nejběžnější nominál ražený ve velkém množství v mnoha mincovnách. Mince pocházejí z mnoha evropských zemí, v největším počtu depot obsahuje mince z rakouských zemí, dále mince slezské, české a moravské. Kromě vládních mincí poklad obsahuje i soukromé ražby. Z českých zemí je možno jmenovat např. mince olomouckých biskupů, Albrechta z Valdštejna, Karla z Liechtensteina, hrabat Šliků, popř. ražby slezských knížectví Lehnice-Břeh, Krnov, Opava a další.

Nejstaršími mincemi v nálezu jsou polské půlgroše Vladislava II. Jagella (1386–1434) a Kazimíra IV. Jagellonského (1447–1492), z českých mincí patří k nejstarším mincím v depotu pražské groše Vladislava II. Jagellonského (1471–1526) a Ferdinanda I. (1526–1564). Nejmladšími mincemi v pokladu jsou drobné krejcarey Leopolda I. (1657–1705) z roku 1671 z mincovny ve Vratislavi. Nejvzácnější mincí v depotu je 1/2tolar (gulden) z roku 1628 sedmihradského knížete Gabriela Bethlena (1613–1629) vyražený v mincovně v Košicích.“

Byl to rodinný majetek?

V případě pokladu z Vysoké u Jevíčka se nejedná o jednorázové ukrytí hotovosti, ale o cílené uschovávání majetku po dobu několika desetiletí. Mohlo se jednat o majetek jedné osoby, popř. o majetek rodinný uchovávaný přes generaci. Počátek strádání mincí je možno zasadit do období třicetileté války, do 2. poloviny 20. let 17. století, nejmladší mince v nálezu jsou z roku 1671, kdy ukrývání peněz do předem připraveného úkrytu skončilo.

<https://www.pardubickykraj.cz/aktuality/125399/poklad-s-pribehem-neznameho-stradatele-ze-17-stoleti>